

Visnyk of Dnipro University. Ser. World Economy and International Economic Relations

Visnyk Dniprovskogo Universytetu. Ser. Svitove Gospodarstvo i Mizhnarodni Ekonomichni Vidnosy'ny'

Вестник Днепропетровского университета. Сер. Мировое хозяйство и международные экономические отношения

Visn. Dnipro. Univer. Ser. Svitove Gospodarstvo i Mizhnarodni Ekonomichni Vidnosy'ny'. 2018, 10 (26), S. 95–100

doi 10.15421/181809

ISSN 2617-7722 (print)

www.dnu-wej.dp.ua

УДК 338.24 (339.972)
JEL: B 55; E 01

Article info

Received 01.11.2017

Received in revised form

29.11.2017

Accepted

18.12.2017

A. A. Simakhova*

INDICATORS OF THE EFFICIENCY EVALUATION OF THE SOCIAL ECONOMY MODEL AT THE GLOBAL LEVEL

The global functioning of social economies and their different models leads to the need to assess their effectiveness. The purpose of the article is to study and synthesize indicators for evaluation the effectiveness of social economy models at the global level. The article is devoted to the analysis of indicators for estimation the effectiveness of the social economy model at a global level. The indicators of social development estimation at the national level have been considered. It has been proposed to use the global social indexes to estimate the effectiveness of the social economy model at a global level. It has been determined that the countries-leaders in the proposed global social indexes are mainly countries with classical social economy models. Thus, the given system of indicators will allow not only to carry out a comprehensive assessment of the social economy model of an individual country, but also groups of countries with the allocation of destructions and prospects for social development.

Keywords: social economy model, indicators, global level, national level, global social indexes.

A. O. Сімахова

ІНДИКАТОРИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНІ

Стаття присвячена аналізу індикаторів оцінки ефективності моделі соціальної економіки на глобальному рівні. Розглянуто показники оцінки соціального розвитку на національному рівні. Запропоновано на глобальному рівні використовувати для оцінки ефективності моделі соціальної економіки глобальні соціальні індекси. Визначено, що країнами-лідерами за показниками запропонованих глобальних соціальних індексів переважно виступають країни з класичними моделями соціальної економіки.

Ключові слова: модель соціальної економіки, індикатори, глобальний рівень, національний рівень, глобальні соціальні індекси.

A. A. Симахова

ИНДИКАТОРЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ МОДЕЛИ СОЦИАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ НА ГЛОБАЛЬНОМ УРОВНЕ

Статья посвящена анализу индикаторов оценки эффективности модели социальной экономики на глобальном уровне. Рассмотрены показатели оценки социального развития на национальном уровне. Предложено на глобальном уровне использовать для оценки эффективности социальной экономики глобальные социальные индексы. Определено, что странами-лидерами по показателям предложенных глобальных социальных индексов преимущественно выступают страны с классическими моделями социальной экономики.

Ключевые слова: модель социальной экономики, индикаторы, глобальный уровень, национальный уровень, глобальные социальные индикаторы.

Постановка проблеми

Глобальне функціонування соціальних економік та їх різних моделей призводить до необхідності оцінювання їх ефективності. При розбіжностях вимірювання соціальних показників у різних країнах світу виникає потреба використання глобаль-

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна;

E-mail: naffann@i.ua

них соціальних індексів та індикаторів, які б дозволяли порівнювати ефективність функціонування моделей соціальної економіки з подальшою розробкою стратегій підвищення їх ефективності.

**Аналіз
останніх
досліджень і
публікацій**

Різні науковці приділяють увагу дослідженню моделей соціальної економіки. Так, слід назвати таких дослідників цієї теми, як Л. Ерхард, О. В. Длугопольський, Г. Еспінг-Андерс, А. Сапір, З. І. Галушка, Дж. Рестакіс, У. Вітт, Н. М. Міхалаш, В. Шелкль. Автори виділили класичні моделі соціальної економіки – ліберальну, континентальну, скандинавську, середземноморську, а також окреслили особливості європейської соціальної моделі. Окремі аспекти проблематики системи показників оцінки моделі соціальної економіки розглянули Ю. Макогон, Т. Орехова, І. Хаджинов, В. Кошеленко. Більше уваги вчені зосередили на показниках оцінки добробуту населення.

**Визначення
не вирішених
раніше частин
загальної
проблеми**

Незважаючи на певний доробок різних авторів щодо вивчення індикаторів соціальної економіки, досі не створено загальну систему показників для оцінки ефективності та дієвості моделей соціальної економіки на глобальному рівні, для їх порівняння щодо функціонування у різних країнах світу.

**Формулювання
мети**

Мета статті – дослідження та узагальнення індикаторів оцінки ефективності моделей соціальної економіки на глобальному рівні. Під час дослідження використовувалися загальнонаукові методи: синтезу та аналізу інформації, порівняння соціальних показників та індексів, систематизації та узагальнення даних.

**Виклад
основного
матеріалу**

Кожна країна світу має свої органи та інститути, які займаються статистичним розрахунком показників соціально-економічного розвитку. На практиці при порівнянні різних країн світу виникає потреба використовувати статистику двох та більше країн, що породжує певні розбіжності, оскільки показники бувають різновимірними або взагалі не використовуються тією чи іншою країною. У таких випадках доцільно використовувати глобальні звіти із наведеними індексами щодо різних аспектів соціально-економічного розвитку. Незважаючи на цей факт, на нашу думку, оцінку моделі соціальної економіки треба проводити на двох рівнях. Перший рівень – це макрорівень або національний рівень (Sardak et al., 2017). Другий рівень – глобальний рівень.

Так, на першому рівні відбувається оцінка соціальної економіки з різних сторін суспільного життя. Узагальнюючі точки зору різних авторів (Макогон et al., 2009; Poradynets, 2015; Herman, 2015), пропонуємо наступну систему показників для оцінки ефективності моделі соціальної економіки на національному рівні:

1. Оцінка стану добробуту населення (доходи населення, середньомісячна заробітна плата, середньомісячна пенсія, ВВП на душу населення, індекс споживчих цін, забезпеченість житлом тощо).
2. Оцінка стану зайнятості населення (зайнятість населення, відсоток безробітних, попит та пропозиція робочої сили тощо).
3. Оцінка демографічної ситуації в країні (чисельність населення, коефіцієнт народжуваності, смертності, міграція населення тощо).
4. Оцінка системи охорони здоров'я (забезпеченість лікарями/лікарняними ліжками, відсоток витрат на медицину у ВВП, захворюваність населення тощо).
5. Оцінка системи освіти (забезпеченість дошкільними закладами, школами, вищими навчальними закладами; відсоток витрат на освіту у ВВП; кількість школярів, студентів, аспірантів, докторантів тощо).
6. Оцінка соціального захисту населення (надання грошової допомоги непрацездатним особам, надання субсидій тощо).
7. Оцінка діяльності приватних підприємств (частка приватних підприємств, кількість великих, середніх та малих підприємств тощо).
8. Оцінка стану охорони довкілля (кількість відходів, кількість заповідників та національних парків тощо).

На відміну від інших дослідників, які для оцінки моделі соціальної економіки використовують показники оцінки добробуту, зайнятості населення, демографічної си-

туації, соціального захисту, системи охорони здоров'я та освіти (перші шість пунктів запропонованої нами системи показників), вважаємо за доцільне ввести показники діяльності приватних підприємств та стану довкілля. Введення у систему оцінки ефективності моделі соціальної економіки ще двох груп показників зумовлено необхідністю оцінювати підприємницьку ініціативу та стан навколишнього середовища, оскільки це взаємопов'язані із соціальною економікою складові. Підприємництво – базис соціальної економіки (Simakhova, 2017). Охорона навколишнього середовища сприятливо впливає на здоров'я, довголіття та добробут населення (Narloch, 2016).

Комплексна оцінка ефективності функціонування соціальної економіки за наведеними вище показниками, на наш погляд, дозволить виявити деструкції у розвитку соціальної сфери та пов'язаних з нею секторів національного господарства та запроваджувати дієву соціальну стратегію на національному рівні.

Наведені показники макрорівня, окрім оцінки стану моделі соціальної економіки окремої країни, доцільно використовувати при порівнянні двох-трьох близьких за рівнем соціального розвитку країн. Проте, для порівняння груп країн світу, для оцінки моделей соціальної економіки для певних регіонів світу та країн слід користуватися глобальними індикаторами соціального розвитку, оскільки вони є універсальними. Кожен із індикаторів складається із субіндексів, що також дозволяє проводити комплексну оцінку ефективності моделі соціальної економіки.

Отже, для оцінки ефективності функціонування моделей соціальних економік різних країн світу та їх порівняння необхідно використовувати глобальні соціальні індекси, передусім, такі (Stukalo et al., 2018):

1. Human Development Index (HDI, Індекс людського розвитку) – це інтегральний показник, що відображає розвиток людського потенціалу країни. Він розраховується на основі 3 показників, а саме (UNDP, 2016): показник довголіття, освіченості та матеріального добробуту. Серед країн-лідерів за Індексом людського розвитку у 2015 р. були Норвегія (0,949), Австралія (0,939), Швейцарія (0,939), Німеччина (0,926), Данія (0,925), Сінгапур (0,925). Нідерланди (0,924), Ірландія (0,923), Ісландія (0,921), Канада (0,92) (рис. 1).

Рис. 1. Країни-лідери за HDI у 2015 р.

Складено автором за даними: UNDP, 2016

Країни-лідери за Індексом людського розвитку є країнами з чітко сформованими класичними моделями соціальної економіки – скандинавською, консервативною та ліберальною (Sarıg, 2005). Причому, переважають саме країни з ліберальною моделлю – Австралія, Канада, Ірландія, Сінгапур, оскільки при цій моделі найбільша увага приділяється розвитку людських ресурсів та реалізації потенціалу громадян для забезпечення власного добробуту.

2. Social Progress Index (SPI, Індекс соціального прогресу) – це інноваційний індекс, що вимірює добробут суспільства, без урахування показників ВВП. Складовими індексу соціального прогресу виступають рівень задоволення базових людських потреб, фактори добробуту та потенційні можливості (Porter, Stern, Green, 2016). Країнами-лідерами у 2016 р. за цим показником виступали Фінляндія (90,09), Канада (89,49), Данія (89,39), Австралія (89,13), Швейцарія (88,87), Швеція (88,80), Норвегія (88,7), Нідерланди (88,7), Велика Британія (88,6), Ісландія (88,5) (див. рис. 2).

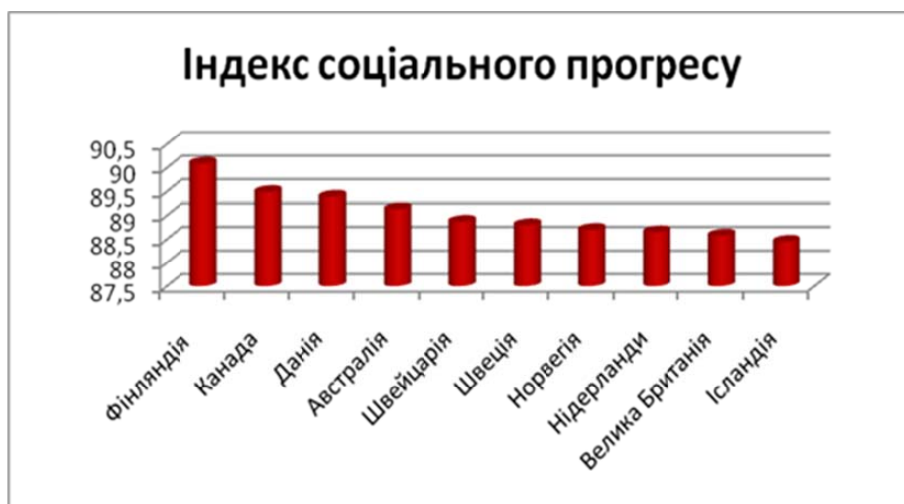

Рис. 2. Країни-лідери за SPI у 2016 р.

Складено автором за даними: Porter et al., 2016

Згідно з даними рис. 2, як і у випадку з HDI, лідерами є високорозвинуті країни світу з класичними моделями соціальної економіки – ліберальною, скандинавською та континентальною. Проте, за Індексом соціального процесу переважають країни із скандинавською моделлю соціальної економіки – Фінляндія, Данія, Швеція, Норвегія, Ісландія, що пов'язано з тим фактом, що даний глобальний індекс враховує рівень задоволеності суспільства та фактори добробуту, які суб'єктивно сприймаються вищими саме при скандинавській моделі соціальної економіки.

3. Index of Economic Freedom (IEF, Індекс економічної свободи) оцінює міру державного регулювання економіки та відображає найбільш значимі для економічного зростання інституційні характеристики країни, що є важливим для ведення підприємницької діяльності. Складається з 4 категорій – верховенство закону, урядові обмеження, регуляторна ефективність, відкритість ринків (Miller, Kim, 2017). У 2016 р. країнами-лідерами за цим показником були Гонконг (89,8), Сінгапур (88,6), Нова Зеландія (83,7), Швейцарія (81,5), Австралія (81), Естонія (79,1), Канада (78,5), ОАЕ (76,9), Ірландія (76,7), Чилі (76,5) (див. рис. 3).

Відповідно до рис. 3 за Індексом економічної свободи лідирують країни з ліберальною, континентальною та транзитивною моделями. Переважно це країни з ліберальною моделлю соціальної економіки – Сінгапур, Нова Зеландія, Австралія, Канада, Ірландія, оскільки саме при цій моделі забезпечується максимальна реалізація потенціалу індивідів, заохочення населення до створення власного бізнесу. Економічна свобода важлива для розвитку підприємництва та ринкової економіки.

4. Global AgeWatch Index (GAWI, Глобальний індекс добробуту літніх) оцінює соціальну політику держави щодо людей похилого віку. Індекс розраховується на основі 4 складових (Barry et al., 2015): матеріальна забезпеченість, стан здоров'я, особистий потенціал, сприятливе середовище. У 2015 р. за індексом лідирували Швейцарія (90,1), Норвегія (89,3), Швеція (84,4), Німеччина (84,3), Канада (84,0), Нідерланди (83,0), Ісландія (81,8), Японія (80,8), США (79,3), Велика Британія (79,2) (див. рис. 4).

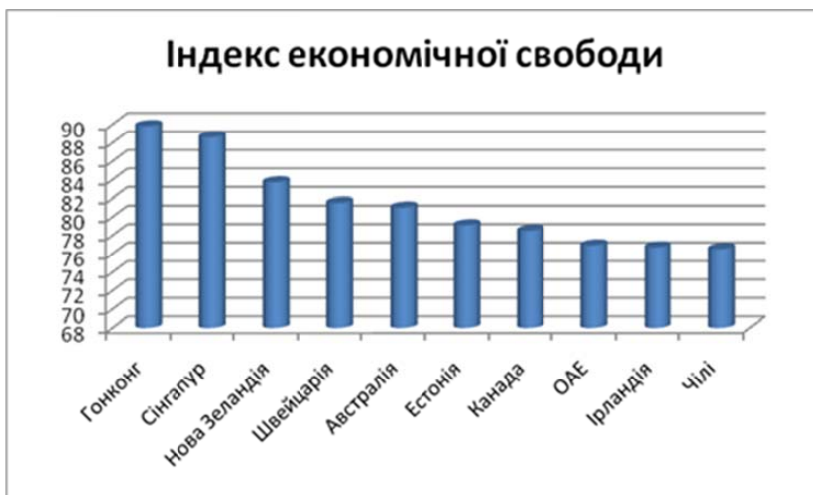

Рис. 3. Країни-лідери за IEF у 2016 р.

Складено автором за даними: Miller et al., 2017

Країнами-лідерами за GAWI, як і у випадку з HDI та SPI є високорозвинуті країни світу з класичними моделями соціальної економіки – ліберальною, скандинавською та континентальною. Всі моделі майже однаково представлені, що свідчить про те, що за соціальною моделлю розвитку у будь-якому випадку добробут літніх людей забезпечено на високому рівні.

Рис. 4. Країни-лідери за GAWI у 2015 р.

Складено автором за даними: Barry et al., 2015

5. Happy Planet Index (HPI, індекс щасливої планети) – індекс, що відображає, наскільки щасливе, тривале та стійке життя у людей. Індекс розраховується на основі 4 складових (NEF, 2016): добробут, очікувана тривалість життя, нерівномірність доходів, екологічна складова. Це суб'єктивний індекс. За його показником у 2016 р. лідирують країни, що розвиваються, та країни з транзитивними економіками: Коста-Ріка (44,7), Мексика (40,7), Колумбія (40,7), Вануату (40,6), В'єтнам (40,3), Панама (39,5), Нікарагуа (38,7), Бангладеш (38,4), Таїланд (37,3), Еквадор (37,0). В цих країнах не сформовано моделі соціальної економіки або вона є транзитивною, проте населення відчуває себе щасливим й ці країни є достатньо привабливими для туристів. Високорозвинуті країни світу, як у випадку з іншими глобальними індексами, не зайняли перші місця за HPI, оскільки в класичних моделях соціальної економіки нівелюється значення екологічної складової.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, за допомогою наведених глобальних соціальних індексів можна проводити оцінку ефективності моделі соціальної економіки. Аналіз країн-лідерів за наведеними індексами показав, що переважно по усіх позиціях лідирують країни із класичними моделями соціальної економіки, окрім індексу щасливої планети, де до

розрахунку входить екологічна складова, що виводить не перші позиції країни, що розвиваються, та країни з транзитивною економікою. Отже, наведена система індикаторів дозволить не лише проводити комплексну оцінку моделі соціальної економіки окремої країни, але й груп країн світу із виділенням деструкцій та перспектив соціального розвитку.

Подальші наукові дослідження будуть зосереджуватися на діагностиці моделі соціальної економіки України за допомогою наведеної системи індикаторів та порівнянні її ефективності з ефективністю моделей соціальної економіки інших країн світу.

Бібліографічні посилання

- Barry, A., McGwire, S., Porter, K. (2015). Global AgeWatch Index. Insight report. London, UK: HelpAge International.
- Dluhopolskyi, O. (2015). Derzhavno-privatne partnerstvo v konteksti reformi social'noї politiki [Public-private partnership in the context of social policy reform]. KAS Policy Paper. 25, 41-46 (in Ukrainian).
- Erhard, L. (2001). Blagosostojanie dlja vseh [Welfare for all]. [online] Available on: <http://orel.rsl.ru/nettext/foreign/erhapd/erhsod.htm> (in Russian).
- Esping-Andersen, G. (1990). The Three Worlds of Welfare Capitalism. Princeton, New Jersey : Princeton University Press.
- Halushka, Z. I. (2009). Sotsializatsiya transformatsiyanoi ekonomiky: osoblyvosti, problemy, priorityty [Socialization of transformation economy: characteristics, problems and priorities]. Chernivtsi (in Ukrainian).
- Herman, L.T. (2015). Teoretychni osnovy sotsializatsiyi hlobalnoho ekonomichnoho rozvytku [Theoretical foundations of the socialization of global economic development]. Stalyy rozvytok ekonomiky. 4 (29), 36-43 (in Ukrainian).
- Makogon, Y., Orekhova, T., Khadzhyonov, I., Koshelenko, V. (2009). Globalization and socialization of economic development: experience for Ukraine. Economics & Management. 14, 307-314.
- Michalache, N.M. (2015). Practices and traditional social economy models. Journal of social economy. Vol. (1), 122-129.
- Miller, T., Kim, A. B. (2017). Index of Economic Freedom. [online] Available at: <http://www.heritage.org>
- Narloch, U., Kozluk, T., Lloyd, A. (2016). Measuring Inclusive Green Growth at the country level. Taking Stock of Measurement Approaches and Indicators. GGKP Working Paper. 2, 7.
- NEF (2016). The Happy Planet Index 2016. [online] Available at: <http://www.happyplanetindex.org>
- Popadynets, O.V. (2015). Sotsializatsiya ekonomiky yak nova paradyhma ekonomichnoyi teorii [Socialization of the economy as a new paradigm of economic theory]. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. 49, 228-231. (in Ukrainian).
- Porter, M., Stern, S., Green, M. (2016). Social Progress Index 2016. [online] Available at: <http://www.socialprogressimperative.org>.
- Restakis, J. (2007). Defining the Social Economy: The BC Context. [online] Available at: http://www.msvu.ca/socialeconomyatlantic/pdfs/DefiningSocialEconomy_FnlJan1906.pdf
- Sapir, A. (2005). Globalisation and the Reform of European Social Models (Background document for the presentation at ECOFIN informal Meeting in Manchester, 9 Sept. 2005). [online] Available on: <http://www.bruegel.org>
- Sardak, S., Bilka, O., Simakhova, A. (2017). Potential of economy socialisation in the context of globalisation. Economic Annals-XXI. 164(3-4), 4-8. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V164-01>
- Schelkle, W. (2005). Can there be a European Social Model? 'Law and Democracy in Europe's Post-National Constellation', 1-23.
- Simakhova, A.O. (2017). Evolyutsiya pidkhodiv do traktuvannya sotsial'noyi ekonomiky u hlobal'nomu rozuminni [Evolution of approaches to interpreting the social economy in the global sense]. Visnyk Dnipropetrovs'kogo Universytetu. Ser. Svitove Gospodarstvo i Mizhnarodni Ekonomichni Vidnosy'ny'. 25(9), 80-89. //doi.org/10.15421/181707 (in Ukrainian).
- Stukalo, N., Simakhova, A. (2018). Global parameters of social economy clustering. Problems and Perspectives in Management. 16(1), 36-47. //doi:10.21511/ppm.16(1).2018.04
- UNDP (2016). Human Development Report 2016. Human Development for Everyone. New York; Canada.
- Witt, U. (2002). Germany's «Social Market Economy» Between Social Ethos and Rent Seeking. The Independent Review, 6(3), 365-375.